رییس جمهور ایران پس از ۱۹ سال به ژاپن سفر کرد

ژاپن و ضرورت تغییر رویکرد

نوشته محسن پاک آیین

سفر دکتر روحانی رئیس جمهوری اسلامی ایران به ژاپن از ابعاد مختلف می‌تواند مورد تحلیل قرار گیرد. به لحاظ اهمیت، این سفر در نودمین سالگرد برقراری روابط رسمی تهران و توکیو انجام شد و رئیس جمهوری ایران پس از ۱۹ سال به ژاپن سفر کرد. از سوی دیگر سفر دکتر روحانی به ژاپن را می‌توان راهکاری برای تقویت سیاست نگاه به شرق جمهوری اسلامی دانست که ممکن است منجر به توسعه و تقویت روابط دو کشور مهم آسیا شود.

حدود شش ماه قبل نخست‌وزیر ژاپن با پیامی از سوی رئیس جمهوری امریکا به ایران آمد تا شانس خود را برای میانجیگری بین تهران و واشنگتن امتحان کند. او با پاسخ منفی ایران مواجه شد و پیام ترامپ را به توکیو بازگرداند. در این سفر رهبر معظم انقلاب به‌طور مستدل، منطقی و متین، دلایل ایران برای مذاکره نکردن با امریکا را بیان کردند. در عین حال ناظران سیاسی و رسانه‌های غربی بدون توجه به موضع روشن و قاطع جمهوری اسلامی ایران در مورد مذاکره با امریکا، سفر دکتر روحانی به ژاپن را فرصت دیگری برای میانجیگری ژاپن دانستند. این قبیل ناظرانِ سیاسی با تجاهل نسبت به تشدید تحریم‌های غیرقانونی امریکا علیه ایران و حمایت مقامات ارشد این کشور از اغتشاشگران و اشرار در حوادث اخیر، اینگونه القا کردند که دولت امریکا گام‌های مثبتی را جهت اصلاح مواضع ضد ایرانی خود برداشته است. نخست‌وزیر ژاپن نیز با بهره‌گیری از سفر رئیس جمهوری ایران به توکیو، سعی کرد با ارائه چهره تازه‌ای از دیپلماسی ژاپن، مجدداً شانس خود را برای میانجیگری بین ایران و امریکا امتحان کند. واقعیت این است که ژاپن با وجود دارا بودن قدرت اقتصادی، در زمینه‌های سیاسی گزینه مناسبی برای میانجیگری در مناقشه‌های بین‌المللی نیست. این کشور در اختلافات امریکا و چین و همچنین امریکا و کره شمالی، در کنار امریکا حرکت کرده و فاقد نقش بی‌طرفانه بوده است.

ژاپنی‌ها در مناقشه‌های منطقه‌ای، مستقل عمل نکرده و معمولاً از طرف امریکا مذاکره می‌کنند و مأموریت تأمین منافع واشنگتن را دارند. ژاپن در حد و اندازه‌ای نیست که بتواند از امریکا بخواهد تا سیاست‌های یکجانبه‌گرایانه را کنار گذاشته و خواسته جامعه جهانی را بپذیرد. پیوندهای محکم سیاسی، اقتصادی و نظامیِ ژاپن با امریکا و غرب، باعث شده تا کشورهای جهان معمولاً روی جایگاه سیاسی این کشور، حساب نکنند. در رابطه با ایران نیز، ژاپن با تحریم‌های امریکا علیه ایران همراهی کرده و خرید نفت از ایران را به صفر رسانده و حتی بدهی نفتی خود را به ایران پرداخت نکرده است. نکته دیگر اینکه، سفر دکتر روحانی زمانی به ژاپن انجام شد که این کشور با طرح اعزام نیروهای نظامی خود به آب‌های مجاور تنگه هرمز، در مسیر خواسته‌های امریکا حرکت کرده بود. اگرچه آقای آبه در این سفر سعی کرد این اقدام خود را به بهانه ضرورت تأمین امنیت آب‌های آزاد توجیه کند، اما نفسِ اقدام دولت ژاپن، دخالت در امور داخلی کشورهای منطقه تلقی می‌شود. اعزام نیروهای نظامی ژاپن به آب‌های آزاد مجاور تنگه هرمز درست در زمانی مطرح است که رئیس جمهوری ایران با ارسال نامه برای کشورهای حوزه خلیج فارس، طرح تأمین امنیت تنگه هرمز با مشارکت کشورهای منطقه و بدون دخالت کشورهای فرامنطقه‌ای را پیشنهاد کرده است. اختلافات ایران و امریکا به دلیل خصومت‌های دیرینه امریکا علیه ایران، بسیار عمیق‌تر از آن است که با فعالیت میانجیگرانه کشورهای مختلف، حل شود. اما اگر به فرض محال، فرصتی برای میانجیگری کشورهای دیگر فراهم آید، ژاپن گزینه قابل اعتمادی برای این اقدام نمی‌تواند باشد. البته رابطه ایران و ژاپن می‌تواند و باید تقویت شود و دو کشور مهم آسیایی می‌توانند دوستان خوبی برای یکدیگر باشند. ژاپن حدود ۸۰ درصد نفت خود را از خلیج فارس تأمین کرده و به‌عنوان یک مشتری سنتی، تا قبل از تحریم‌های امریکا بین ۵ تا ۱۵ درصد از نفت خود را از ایران تأمین می‌کرد. رهبر معظم انقلاب در دیدار با آقای آبه شینزو فرمودند: «ژاپن کشور مهمی در آسیا است و اگر به گسترش روابط با ایران تمایل دارد باید اراده قاطع خود را نشان دهد، همان‌گونه که برخی کشورهای مهم این اراده را نشان داده‌اند.» اراده قاطع ژاپن برای همکاری با ایران مستلزم اتخاذ مواضع مستقل از امریکا در قبال ایران است و امیدواریم سفر دکتر روحانی به ژاپن، طلیعه این رویکرد جدید توکیو باشد. ■

محسن پاک آیین دیپلماتی است که سال‌ها به‌عنوان سفیر ایران در کشورهای زامبیا، ازبکستان، تایلند و جمهوری آذربایجان حضور داشت. او پس از ۳۵ سال حضور در وزارت امور خارجه اکنون معاون بین‌الملل دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری و کارشناس ارشد روابط بین‌الملل است.

source: president.ir